

זאת ועוד :

מסופר בגמרא¹⁷⁰ אודות ר' חייא שכאשר הכריזו "כל מי כו' יצא, עמד ר' חייא ויצא כו'" — כדי שלא להלבין פניו של זה שהי' באמת צריך לצאת, מכיון שלא ידעו מי הוא !

ועד"ז בנדוד"ד : כאשר מישוהו יקום וימזוג "לחיים" לחבירו — בודאי לא יחשדו בו שלא עשה כן מקודם לכן, שהרי הכל יודעים שהוא "חסיד", "משכיל" ו"עובד", ו"בעל גמ"ח", ומכיון שכן, בודאי קיים גמ"ח הנ"ל למזוג לחבירו, ומה שממהר למזוג עוד הפעם — אין זה אלא מפני שיש לו "מסירת-נפש" שלא יתביישו אחרים שצריכים לעשות זאת מפני שלא עשו זאת מקודם לכן. ומכיון שכן, הרי עי"ז תגדל מעלתו בעיני העומדים מסביבו — שכן, נוסף לכך שהוא חסיד, משכיל ועובד ובעל גמ"ח הכי גדול, יש לו מעלה נוספת — מס"נ כדי שלא יתבייש חבירו !

ולאלו החוששים מפני גאווה... — הרי ידוע¹⁷¹ מענה ופתגם אדמו"ר האמצעי : "א ציבעלע זאל פון דיר ווערן אָבער חסידות זאָלסטו חזרן !" ואף שהי' זה מענה לא' מחסידי אדמו"ר האמצעי — הרי מכיון שסיפור זה הגיע אלינו, מובן, שיש בזה לימוד והוראה גם עבור אנשים כערכנו. ובכן : מי מוכן להיות בעל מסירת-נפש הראשון ? !...

[א' הנוכחים קם מיד ואמר "לחיים". ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א : זה הי' עבורו, ועכשיו — יתן גם לאחרים.

ואח"כ אמר : הרי ישנו הגבאי — הכהן — שמכריז את ההכרזות, וא"כ, שיכריז את שמותיהם של עשרה בעלי מסירת-נפש שיתנו "לחיים" לאחרים].

כב. נהוג בכל שבת לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, וכן ענין בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשת השבוע.

בנוגע לפירוש רש"י בפרשתנו — ישנו ענין תמוה ביותר, "קלאץ-קשיא", ותמיהה גדולה יותר — שמפרשי רש"י אינם מתעכבים לבאר תמיהה זו, כדלקמן.

על הפסוק¹⁷² "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" — מעתיק רש"י את התיבות "כה תאמר", ומפרש : "בלשון הזה וכסדר הזה", "לבית יעקב" — "אלו הנשים", "תאמר [תיבה זו צריכה להיות באותיות גדולות, מכיון שמעתיקה רש"י מהפסוק] להם בלשון רכה", "ותגיד לבני ישראל" — "עונשין ודקדוקין, פי' לזכרים — דברים הקשין כגידין" (כלומר : "הגדה"

(170) סנהדרין יא, א. (171) לקו"ש ח"א ס"ע 328 ואילך. חכ"ד ע' 144. (172) פרשתנו יט, ג.

"ותגיד") הוא מלשון "גיד", ולכן מורה לשון זה על "דברים הקשין כגידין". ובפרט — שבכתוב נאמר "ותגיד", בתוספת יו"ד (ולא "ותגד"), שבזה מודגש יותר הקשור עם "גידין"¹⁷³.

וצריך להבין:

הבן חמש למקרא יודע ורואה בחיי היום-יום שבכל דבר קודמים האנשים לנשים — להכנס תחילה לבית, וכיו"ב.

וכפי שלמד בפרש"י¹⁷⁴: "ויקם יעקב וישא את בנו ואת נשיו — הקדים זכרים לנקבות, ועשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר¹⁷⁵ ויקח עשו את נשיו ואת בניו וגו'", כלומר, שהנהגתו של יהודי (יעקב) — להקדים זכרים לנקבות (ואילו הקדמת נקבות לזכרים היא הנהגתו של עשו).

[וכמו כן מצינו בפגישת יעקב ועשו — ש"בכולן האמהות נגשות לפני הבנים"¹⁷⁶, ויש לומר, שענין זה מורה על חביבות הבנים¹⁷⁷ — בדוגמת קדימת הזכרים לנקבות. ולכן, צריך רש"י לבאר מדוע "ברחל — יוסף נגש לפני" (נוסף על עצם השינוי מכולם)].

ועד"ז למד בכל הפרשיות שלפנ"ז אודות כו"כ מאורעות שבהם מודגש שקדמו האנשים לנשים, עד לפרשה שלפנ"ז — בשירת הים, שתחילה היתה השירה של "משה ובני ישראל", ואח"כ שירת מרים ונשי ישראל. וא"כ, כיצד יתכן שדוקא בענין דמתן-תורה — ענין הכי עיקרי בחייהם של בני"י — יקדימו נשים לאנשים?!

ופשוט, שאין לתרץ שגם כאן קדמו אנשים לנשים, וסדר הכתוב אינו בדיוק, ועד"ז שכתב רש"י לפני¹⁷⁸ ש"אין מוקדם ומאוחר בתורה" — כי כבר פירש רש"י "כה תאמר", "בלשון הזה וכסדר הזה", כלומר, שסדר הכתוב הוא בדיוק — "לבית יעקב אלו הנשים" תחילה, ואח"כ "ותגיד לבני ישראל", לזכרים.

במדרשי חז"ל¹⁷⁹ מצינו הטעם להקדמת הנשים לאנשים — "אמר הקב"ה כשבראתי את העולם לא צויתי אלא לאדה"ר ואח"כ נצטווית חוה ועברה וקלקלה את העולם, עכשיו אם איני קורא לנשים תחילה, הן מבטלות את התורה, לכך נאמר כה תאמר לבית יעקב". אבל: (א) רש"י אינו מזכיר ענין זה כלל, (ב) בפשוטו של מקרא אין כל הכרח בדבר — דממה-נפשך: אם הציווי דעה"ד נאמר לפני בריאת חוה (כפי ששמע מסדר הכתובים) — הרי לא היתה אפשרות שחוה תהי' נוכחת בעת אמירת הציווי, ואם הציווי דעה"ד הי' לאחר

173) ר"א"ם ולבוש האורה עה"פ. 174) ויצא לא, יז. 175) וישלח לו, ג. 176) פרש"י שם לג.
ז. 177) ראה פרש"י שם, ב. וראה גם רשב"ם שם ז. 178) בראשית ו, ג. וישלח לו, כט. וראה פרשתנו יח, ג. יט, יא. 179) שמו"ר פרשתנו (פכ"ח, ב).

בריאית חוה — הרי בפשטות מסתבר לומר שחוה היתה ביחד עם אדה"ר, וציווי הקב"ה נאמר לשניהם יחדיו, ואין כל הכרח שחוה לא היתה נוכחת באותו מעמד!

וכאמור, זוהי "קלאָץ-קשיא" שמתעוררת אצל בן חמש למקרא, ואעפ"כ, לא מצינו שרש"י יבאר זאת.

נוסף ל"קלאָץ-קשיא" הנ"ל יש להוסיף עוד שאלה בפירושי רש"י — שבעצם, גם היא "קלאָץ-קשיא":

ע"פ דברי רש"י ש"ותגיד" פירושו "דברים הקשין כגידין" — כיצד ניתן לפרש מ"ש בהמשך הפרשה¹⁸⁰ "ויגד משה את דברי העם אל ה'", הרי לא שייך לומר שמשה אמר להקב"ה "דברים הקשין כגידין"?!

וכמדובר כמ"פ — כל ענינים אלו צריכים להיות מובנים בפשטות לבן חמש למקרא, וכפי שיתבאר לקמן.

כג. בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו¹⁸¹ מובא מאמר הזהר (בתוספתא¹⁸²) "בטמירו דטמירין אתרשם רשימו חד דלא אתחזי ולא אתגליא כו'... אתטמר ואתגניז ההוא רשימו, כיון דאתגניז ב' ועאל בגוי' אתמליא נהורא, מההוא נהירו נבעין נהורין וניצוצין נפקין וכו'". ומבאר אאמו"ר את פרטי דיוקי הלשונות — ע"פ קבלה.

אבל עדיין לא נתבארו פרטי ענינים אלו בנוגע לעבודת האדם — כמדובר כמ"פ שאם בכל דבר שיהודי שומע או רואה, גם בעניני העולם, יש הוראה ולימוד בעבודתו לקונו (כתורת הבעש"ט¹⁸³), הרי עאכו"כ שכן הוא בנוגע לענין בתורה, שבודאי יש בו הוראה ולימוד בעבודת האדם לקונו, ובפרט — בפנימיות התורה, שההוראות שבה הם באופן של אור וגילוי ("זהר" — מלשון "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע") יותר מאשר בנגלה דתורה.

כד. נהוג גם לבאר ענין בלימוד הרמב"ם — בשיעור היומי, וכן להשלים את שיעור הרמב"ם שלא דובר אודותיו בפעם הקודמת (ב"יחידות" כללית להאורחים שיחיו — בט"ז שבט) מפני קוצר הזמן, בהסתמך על כך שישלימו זאת בהתוועדות זו:

השיעור דט"ז שבט הוא — התחלת (ג' פרקים ראשונים ד)הלכות עבדים, ושיעור היומי — סיום וחותרם (ג' פרקים אחרונים ד)הלכות עבדים, שזהו גם סיום וחותרם דספר "קנין".

והנה, בנוגע לביאור פרטי ההלכות עצמם — הרי מכיון שכבר צויינו

¹⁸⁰ פסוק ט. ¹⁸¹ לקוטי לר"צ ע' ער. ¹⁸² סח, ב. ¹⁸³ "היום יום" — ט' אייר. אג"ק אדמו"ר מוהר"צ ח"ג ע' רפט. כש"ט הוספות סקב"זקכט. ושי"ג.

וכאמור, שאין זה באופן שצריכים לפעול שינוי ח"ו ברצונו של הקב"ה, שהרי בודאי רוצה הקב"ה שתבוא הגאולה תיכף ומיד, אלא שממתין ומצפה לתפילתם של צדיקים שיצטקו "עד מתי", "אלקים אל דמי לך גו'", ועי"ז מגלים את רצונו של הקב"ה שיומשך ויבוא בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים.

בביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"²⁰¹, "ארץ טובה ורחבה"²⁰², "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"²⁰³ — כל שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל.

במהרה בימינו ממש, מתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

כח. הביאור בפרש"י:

השאלה מדוע קדמו נשים לאנשים (היפך הנהגתו של יהודי שצריך להקדים אנשים לנשים) — מתורצת ע"פ דברי רש"י בפסוקים שלפניו:

"ויסעו מרפידים"²⁰⁴ — למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו, והלא כבר כתב שבכרפידים היו חונים בידוע שממש נסעו, אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני, מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה. ובהמשך הפסוק: "ויחן שם ישראל" — כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת.

נמצינו למדים שעוד לפני ש"משה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר גו'" (פרטי הציווי אודות מתן-תורה) התחילה כבר הכנתם של בני ישראל לקראת מתן-תורה, ומטעם זה היתה "ביאתן למדבר סיני בתשובה" — שאין הכוונה לתשובה על ענין פרטי [שהרי לא מצינו חטא מסוים שיהי' צורך לשוב בתשובה, כי על המאורע שהי' ברפידים כבר עשו תשובה בעת נסיעתן מרפידים ("נסיעתן מרפידים בתשובה")], כי אם תשובה כללית בתור הכנה למתן-תורה, וכמו כן אופן חנייתם "כאיש אחד בלב אחד" (אף ש"כל שאר החניות בתרעומות ובמחלוקת") — מפני ההכנה למתן-תורה.

ופשוט, שהסיבה לכך שהתחילו להתכונן למ"ת היא — מפני שמשה רבינו התחיל כבר לדבר עמם אודות מ"ת, וזאת — עוד לפני הציווי ד"כח תאמר גו' אתם ראיתם גו'.

והנה, בנוגע לאופן הדיבור דמשה רבינו עם בני ישראל — מצינו כבר לפניו שמשה דיבר תחילה עם "זקני ישראל"²⁰⁵, וכמפורש גם בנדר"ד — בהמשך

²⁰¹ עקב יצא יב. ²⁰² שמות ג' ח. ²⁰³ עקב ח' ח. ²⁰⁴ פסוק ב. ²⁰⁵ ראה שמות ג' טו.
ד. כט. בא יב. כא. בשלח יד. ח.

הפסוקים — "ויבוא משה ויקרא לזקני העם"²⁰⁶, ומזה מובן גם כנדר"ד — שתחילת דיבורו של משה רבינו עם בני" אודות הענין דמ"ת (לפני הציווי ד"כה תאמר גו") הי' עם "זקני ישראל". וכודאי שלאחרי הדיבור עם זקני ישראל — דיבר עם האנשים, ורק אח"כ עם הנשים (שהרי לא יתכן שידבר תחילה לזקני ישראל, אח"כ לנשים ואח"כ שוב לאנשים).

ועפ"ז סרה התמיהה היתכן שבנוגע למ"ת קדמו נשים לאנשים — כי הציווי ד"כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" (נשים תחילה ואח"כ אנשים) הי' לאחרי שמשה רבינו התחיל כבר לדבר עם בני" אודות הענין דמ"ת, ותחילת דבריו היתה אמנם לאנשים (ורק אח"כ לנשים), ולכן, לאחרי שכבר הקדים אנשים לנשים ביחס לכללות הענין, הנה בנוגע להמשך ופרטי הדברים — יכולים כבר להקדים נשים לאנשים, מכיון שיש צורך והכרח בדבר, כדלקמן.

כט. והטעם לכך שבנוגע להמשך ופרטי הדברים הי' צורך והכרח להקדים נשים לאנשים — מובן בפשטות, דמכיון שלנשים מדברים בלשון רכה ולאנשים בדברים קשים, לכן, בהכרח להקדים את האמירה לנשים בלשון רכה, ורק אח"כ לדבר לאנשים בדברים קשים:

הבן חמש למקרא יודע מעצמו שבתחילה מדברים עמו בלשון רכה, וככל שהולך וגדל — מדברים עמו בדברים קשים יותר. ולדוגמא: כשהתחיל ללמוד אל"ף-בי"ת — הבטיחו לו שיתנו לו "ממתקים" וכיו"ב, ואילו לאחרי שגדל — אם ימשיכו לדבר עמו כאותו סגנון, שילמד כדי שיתנו לו "ממתקים", הרי יתבייש בכך!... ולכן מדברים עמו בדברים קשים יותר — שאינו יכול להסתפק בכך שכבר למד אל"ף-בי"ת וכו', אלא עליו להמשיך ולהוסיף ללמוד יותר ויותר.

ומזה יודע הבן חמש למקרא שני דברים: (א) שיש צורך גם בלשון רכה וגם בדברים קשים, (ב) שהסדר הוא שתחילה משתמשים בלשון רכה ואח"כ בדברים קשים, ולא להיפך (שהרי לא שייך שלאחרי שדיברו בדברים קשים יחזרו לדבר בלשון רכה).

ועפ"ז מובן גם בנוגע למתן-תורה:

נתינת התורה היתה לכללות עם ישראל — אנשים ונשים — בתור עם אחד ומציאות אחת. ובענין זה הי' צורך בשני שלבים: לכל הראש — לשון רכה, ולאחרי כן — גם בדברים קשים. ומכיון שמצד טבע העולם מותאימו האמירה בלשון רכה לנשים, והדיבור בדברים קשים לאנשים (ובפרט — שצריך הענין דלימוד התורה וקיום דרב המצוות שייך בעיקר לאנשים) — למן

(206) פסוק ז.

קדמו נשים לאנשים.

אמנם, טעם זה לבדו אינו מספיק כדי לשנות אופן הנהגתו של יהודי שצריך להקדים אנשים לנשים; ורק מפני שבהתחלת הענין (לפני הציווי ד"כה תאמר גו') קדמו האנשים לנשים, כפי שהי' בכל פעם שדיבר משה לבניי (כנ"ל), לכן, בנוגע להמשך ופרטי הדברים יכולים להקדים נשים לאנשים, מטעם הנ"ל שלשון רכה קודמת לדברים קשים.

ל. הביאור בלשון הכתוב "ויגד משה", הרי שם לא שייך לפרש כמ"ש רש"י ש"תגיד" הוא מלשון "דברים הקשין כגידין" — הנה קושיא זו מעיקרא ליתא, כי:

בכל המקראות שלפנ"ז מצינו כל פרטי הלשונות דאמירה ("ויאמר") דיבור ("וידבר") והגדה ("ויגד") — כו"כ פעמים, ובשינוי ממקום למקום, ורש"י אינו מתעכב לבאר את שינויי הלשונות, מכיון שע"פ פשוטו של מקרא — משמעות אחת לכולם, ושינוי הלשון אינו אלא ליופי המליצה.

ולכן מצינו שכאשר התורה רוצה לספר אודות דיבור קשה — יש צורך לפרש זאת בפסוק, כמו: "וידבר אתם קשות"²⁰⁷, "דיבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות"²⁰⁸ — מכיון שבלשון דיבור עצמו, לולי הוספת תיבת "קשות", אין כל הוכחה שהכוונה לדיבור קשה, ומש"נ לשון דיבור ולא לשון אמירה — הרי זה כדי שלא להשתמש תמיד באותו לשון, ליופי המליצה.

ולא עוד, אלא שיש פסוקים שבהם הובא לשון אמירה ולא שייך כלל לומר שזהו לשון רכה או דיבור קשה, כמו: "ויאמר אלקים יהי אור", וכיו"ב בנוגע לכל פרטי הבריאה שנאמר בהם "ויאמר אלקים" [עשר פעמים, "בעשרה מאמרות נברא העולם", ועכ"פ — ט' פעמים, אם לא מונים את המאמר ד"בראשית"²⁰⁹], לשון אמירה דוקא, ופשיטא, שבענין זה לא שייך כלל כל המושג דלשון רכה או דיבור קשה.

אמנם, כנוד"ד, כאשר בפסוק וענין אחד הובאו ב' לשונות שונים, "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל" — אזי בהכרח לומר שיש כוונה מיוחדת בשינוי הלשון, וזהו הכרחו של רש"י לפרש כאן (כאשר ב' הלשונות באים בהמשך וענין אחד) ש"אמירה" ("תאמר") היא "לשון רכה", ו"הגדה" ("ותגיד") — "דברים הקשין כגידין".

ולכן, בפסוק "ויגד משה גו'" — מכיון שנאמר בו לשון "הגדה" בלבד (ולא כבפסוק דילן שהובאו ב' לשונות, אמירה והגדה, בחדא מחתא), הרי זה כשאר כל המקומות שבתורה שנאמר בהם לשון "הגדה", שבהם לא נחית לפרטי חילוקי הלשונות, כי אם ליופי המליצה, כנ"ל.

(207) מקץ מב, ז. (208) שם, ל. (209) ר"ה לב, א — במשנה, מגילה כא, ב.

ויש להאריך בכל זה, ודי בהאמור, ותן לחכם ויחכם עוד.

לא. בהמשך להמדובר לעיל (סכ"ה) אודות שיעור הרמב"ם בהתחלת הלכות עבדים, יש להמשיך גם בנוגע לשיעור היומי — סוף הלכות עבדים: כסיום וחזרתם הלכות עבדים — כותב הרמב"ם: "מותר לעבוד בעבד כנעני בפרך. ואע"פ שהדין כך, מדת חסידות ודרכי חכמה שיהי' אדם רחמן ורודף צדק, ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו, ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה. חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין, ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן וכו'".

ובדיוק לשון הרמב"ם "מדת חסידות ודרכי חכמה" — יש לומר:

הנהגה זו (ש"לא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו") אינה מצד "מדת חסידות" בלבד, אלא גם מצד "דרכי חכמה" — כפי שמביא הרמב"ם בהלכה הקודמת²¹⁰ ש"אם לא יאכיל לעבדיו וישקם כראוי, הם יברחו או ימותו, ואדם חס על ממון עצמו". וכפי שמפורש בקרא²¹¹ בנוגע ל"הגר" — "ותענה שרי" ("היתה משעבדת בה בקושי"²¹², ולכן) ותברח מפני". ונמצא, שגם מצד "דרכי חכמה" — שכל הפשוט (לא רק "מדת חסידות") — יש להתנהג באופן כזה, שהרי לולי זאת עלול להפסיד ממונו.

אמנם, עפ"ז אינו מובן מהו הצורך ב"מדת חסידות" כדי להתנהג באופן המתאים ל"דרכי חכמה" שגם שכל הפשוט מחייבם, ולא עוד, אלא שהרמב"ם מקדים "מדת חסידות" ל"דרכי חכמה"?!

והביאור בזה:

לולי הענין ד"מדת חסידות" — לא יעלה על דעתו לחשוב על כך שגורם סכל מיותר לעבד, באמרו ללבו שמצד טבעו הוא עבד [ע"ד לשון הכתוב²¹³: "עבד עבדים יהי' לאחיו"], ולכן רגיל הוא בכך כו'.

משא"כ כאשר יש בו "מדת חסידות", ובמילא מתייחס לעבד באופן אחר לגמרי — כפי שממשיך הרמב"ם: "וכן מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהם, אם²¹⁴ אמאס משפט עבדי ואמתי בריכם עמדי הלא בכטן עושני עשהו ויכוננו ברחם אחד", ויודע שגם הוא נברא "בצלם אלקים"²¹⁵ — "חביב²¹⁶ אדם (כולל אומות העולם²¹⁷) שנברא בצלם", ובלשון אדמו"ר הזקן בתניא²¹⁸: "גוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם", ואז, מבין הוא גם מצד "דרכי חכמה" שאפילו "עבד", כאשר מכבידים את עולו ומצירים לו — עלול העבד לברוח, כך שאין הדבר כדאי לו (לא רק מצד "מדת חסידות", אלא גם

²¹⁰ הלכה ז. ²¹¹ לך לך טז, ו. ²¹² פרש"י עה"פ. ²¹³ נח ט, כה. ²¹⁴ איוב לא, יג. טו. ²¹⁵ נח שם, ו. ²¹⁶ אבות פ"ג מ"ד. ²¹⁷ תו"ט על המשנה, וראה מד"ש שם. ²¹⁸ פמ"ט.

שהרי בנוגע לכל פרט ופרט בחיי האדם על כל צעד ושעל יש בתורה הוראה ברורה, וזאת — בתנאי שהיא מעוניין לדעת את הוראת התורה, מבלי לערב שיקולים וחשבונות צדדיים (שוחר וכיו"ב).

וכמו כן מקיים הוא את הציווי "ואהבת לרעך כמוך", שהוא "כלל גדול בתורה"⁷ — להשתדל להשפיע ולפעול על יהודים נוספים (בכל מקום שידו מגעת) שגם הם יתנהגו ע"פ התורה.

ומלבד זה — תפקידו של יהודי להיות "לאור גוים"⁸, לפעול עליהם לקיים את המצוות שלהם — שבע מצוות בני נח⁹, אשר למרות היותם כתובים ומפורשים בתורה — מ"מ, כדי להבין ולדעת כיצד לקיים מצוות אלו באופן המתאים, וכדי שיוכלו להתגבר על הקשיים שבדבר — זקוקים אומות העולם להוראת-דרך ע"י יהודי, הן ע"י הוראת "דוגמא-חי" מהנהגתו האישית, שאינו מתפעל משום דבר ומקיים את התורה ומצוותיו מתוך שמחה וטוב לבב, והן ע"י דיבורו עמהם בדברים היוצאים מן הלב, בדרכי נועם ודרכי שלום.

וכדי לפעול חיזוק והוספה בכל ענינים אלו — הנה למטרה זו נועד ה"כנס", שבו מתאספים כו"כ מישראל, ממקומות שונים ומחוגים שונים, אנשים ש"אין דיעותיהם שוות"¹⁰,

וזאת — לא רק בעניני העולם, אלא גם בעניני תורה ועבודת ה', כפי שמצינו בנוגע לייב שבטי ישראל שלמרות היותם בנים לאב אחד — יעקב אבינו, ומחשבתם ודעתם נתונה לדבר אחד — למלא את רצונו של הקב"ה ע"י קיום התורה ומצוותיו, "תורה אחת לכולנו" — מ"מ, לכל שבט ושבט יש דרך מיוחדת בעבודת ה', כל שבט ושבט במסילתו יעלה,

וכולם יחדיו דנים ומחליטים להוסיף בכל עניני יהדות, תורה ומצוותיו, כולל — פעולת ההשפעה על יהודים נוספים, עד לפעולה והשפעה בכל העולם כולו,

הנה באופן כזה — ישנו תוקף מיוחד לכל ההחלטות טובות מכיון שנתקבלו במעמד כולם¹¹, ומה גם שישנו הסיוע והחיזוק שפועלים משתתפי הכנס איש על רעהו, ע"ז שכל אחד ואחד תורם מדרכו ואופן עבודתו הפרטית.

ג. נוסף לזה — ישנו עילוי מיוחד בכנס של נשי ובנות ישראל. ובהקדמה:

כל אחת מנשי ישראל היא "עקרת-הבית" בביתה הפרטי, כלומר, עיקרו של הבית, שכן, היא זו הקובעת את אפיו וצביונו של הבית וחיי המשפחה כולה,

(7) ת"כ ופרשי עה"פ שם. (8) ישעי"מב, ו. מט. ו. (9) רמב"ם ה'י' מלכים ספ"ח. (10) ראה ברכות נח, א. סנהדרין לח, א. רמב"ם ה'י' דעות בתחלתן. (11) קונטרס החלוצו חרנ"ט (נדפס בסה"מ חרנ"ט ס"ע נג ואלף) פ"י. וראה גם שם פ"ז.

ועל"י הוטל התפקיד לבנות בית שעליו יאמר הקב"ה "ושכנתי בתוכם"¹², בית שבו שורה קדושה, בית שמקרינ ומפיץ את אור הקדושה — "נר מצוה ותורה אור"¹³ — לכל הסביבה כולה ולכל העולם כולו, בבחינת "מקדש מעט"¹⁴, מעין ודוגמא לבית המקדש הכללי דכללות עם ישראל.

והנה, מכיון שהקב"ה הטיל שליחות ואחריות מיוחדת על נשי ישראל — הרי בהתאם לכלל ש"איני מבקש כו' אלא לפי כחן"¹⁵, בודאי נתן להן כחות נעלים יותר הדרושים למילוי שליחות זו.

כלומר: כשם שבנוגע לכללות עם ישראל, שבהם בחר הקב"ה מכל העמים והטיל עליהם שליחות ואחריות מיוחדת (מלבד השליחות והאחריות המוטלת על כל המין האנושי), הרי בודאי נתן להם כחות נעלים שיוכלו למלא שליחות זו במילואה — כמו כן הוא בנוגע לעם ישראל גופא, שכאשר הקב"ה הטיל שליחות מיוחדת על נשי ישראל, הרי בודאי נתן להן כחות נעלים שיוכלו למלא שליחות זו במילואה.

וענין זה בא לידי ביטוי בדברי חז"ל¹⁶ ש"נתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש":

כדי שיוכלו למלא את שליחותו של הקב"ה באופן המתאים — זקוקים להוספה מיוחדת בחכמה ובינה. ולכן נתן הקב"ה לישראל את התורה — חכמתו ורצונו של הקב"ה, שתהי' "חכמתכם ובינתכם"¹⁷ של עם ישראל, "עם חכם ונבון"¹⁷, אשר בה ועל ידה יוכלו למלא את שליחותם עלי אדמות.

ומכיון שאצל בני" גופא הוטלה שליחות מיוחדת ונעלית על נשי ישראל — לכן ניתנה להם "בינה יתירה", היינו, נוסף על ריבוי החכמה ובינה שמקבל כאו"א מישראל מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה של הקב"ה, ישנה הוספה מיוחדת לנשי ישראל — "בינה יתירה", שעל ידה יכולות הן להתעמק יותר בהבנת הוראות התורה, על מנת להביאן לידי מעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"¹⁸.

ולהעיר, שבדרושי אדמו"ר מהר"ש¹⁹ [אשר ההוראה המיוחדת שלו היא — שבכל עניני יהדות צריכים להתנהג באופן ד"לכתחילה אריבער"²⁰] מקשר ענין זה ("בינה יתירה באשה") עם מ"ש "אשה יראת ה' היא תהלה"²¹ [נסיום וחותם המזמור ד"אשת חיל" שאומרים בכל ליל שבת לפני הקידוש], היינו, שכל אשה בישראל נקראת "אשה יראת ה'" — שיש אצלה עילוי מיוחד בענין היראה, וכן בענין האמונה, כמבואר שם בארוכה.

(12) תרומה כה, ח. וראה של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. (13) משלי ה, כג. (14) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א. (15) במדבר"ר פ"ב, ג. (16) נדה מה, ב. (17) ואחחנן ד, ה. (18) אבות פ"א מ"ז. (19) המשך מצה זו תר"ס ס"ע כט ואילך. (20) אגרות קודש אדמו"ר מוהריי"ץ ח"א ע' תר"ו. לקר"ש ח"א ע' 124. (21) משלי לא, ל.

ויש להוסיף בזה:

ענין זה (ש"נתן הקב"ה בינה יתירה באשה יותר מבאיש") נלמד בתושב"ע מהפסוק²² "ויבן ה' אלקים את הצלע גו' לאשה" — "ויבן", מלשון בינה.

אמנם, מכיון שהפירוש הפשוט דתיבת "ויבן" היא — מלשון בנין [כפשטות הכתוב — שמצלעו של האדם בנה הקב"ה את האשה], הרי מובן שישנו קשר ושייכות בין שני פירושים אלו, להיותם פירושים בתיבה אחת²³. ויש לומר הביאור בקשר שבין ב' הפירושים:

כאשר הקב"ה נותן לאשה "בינה יתירה", הרי בודאי שהכוונה בזה היא — כדי שתנצל זאת לתכלית הראוי'. ומדי התכלית הראוי' — הרי זה מודגש בתיבה זו גופא שממנה למדים שניתנה לה "בינה יתירה" — "ויבן", מלשון בנין, כלומר, לבנות בית בישראל, בית שעליו יאמר הקב"ה "ושכנתי בתוכם", בית ודירה להשראת השכינה, בנין עדי עד, על יסודי התורה והמצוה, ולגדל בנים ובני בנים שיחנכו את בניהם ברוח התורה והמצוה, עד סוף כל הדורות. ומובן שכל האמור שייך גם לכל בת בישראל (לפני הנישואין) — שהרי תיכף ומיד בעת לידתה יורשת היא את כל התורה כולה, "מורשה קהלת יעקב"²⁴, וכאשר הולכת וגדלה, הרי בד בבד עם גידול הגוף גדלה והולכת גם הנשמה והרוחניות,

— שלכן, משהתינוק מתחיל לדבר, מלמדים אותו "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"²⁵, ועד"ז בנוגע לכת — שבהגיעה לגיל שבו מסוגלת להבין את החילוק שבין אור לחושך, ומבינה שכאשר מדליקים נר מוסיפים אור בכל הבית — אזי מלמדים ומחנכים אותה להאיר את הבית באור דנרות שבת קודש ויו"ט, ומסבירים לה, שלמרות היותה ילדה קטנה [בדוגמת כללות עם ישראל — "מי יקום יעקב כי קטן הוא"²⁶] — נתן לה הקב"ה כחות להאיר את ביתה, ובאופן שהאור יתפשט ויאיר גם מחוץ לבית, ברשות הרבים, עד סוף כל העולם —

וכך הולכים ומחנכים אותה בכל עניני יהדות, ובפרטיות — להתכונן למילוי השליחות הקדושה להיות "עקרת־הבית" בביתה הפרטי, בבוא הזמן.

ד. עפ"ז מובנת המעלה המיוחדת בכנס של נשי ובנות ישראל — כאשר הן מתכנסות יחדיו כדי להחליט החלטות טובות ולעודד אשה את רעותה בכל הקשור למילוי תפקידן ושליחותן, תוך כדי ניצול הכחות המיוחדים שניתנו להן — "בינה יתירה" — במילואן ובשלימותן.

(22) בראשית ב, כב. (23) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. וש"נ. (24) ברכה לג, ד. (25) סוכה מב, סע"א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. טושו"ע יו"ד סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ז בתחלתן. (26) עמוס ז, ה.

והרי הובטחנו ע"י הקב"ה — "יגעתי ומצאתי"²⁷, יתירה מזו — "הקב"ה עוזרו"²⁸, היינו, שהקב"ה עוזר ומסייע לכל אחד ואחת מישראל, בתוככי כלל ישראל, במילוי שליחותו בעולם,

אשר למרות ש"החושך יכסה ארץ"²⁹ — כאשר מסתכלים במצב השורר בעולם רואים שלא בכל מקום ישנו מצב של אור... ועאכו"כ שאי אפשר לומר שהבריאה כולה חדורה בהכרה אודות בורא העולם, שבורא את העולם ומנהיגו בכל רגע ורגע ממש (כתורת הבעש"ט הידועה שנמסרה ע"י אדמו"ר הזקן³⁰ ונתבארה בהרחבה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) — מ"מ, לא מתפעלים בנ"י ממצב העולם, ועוסקים בכל עניני התורה ומצוותי מתוך שמחה וטוב לבב,

ועד שממלאים את תפקידם ושליחותם להאיר את העולם באור התורה והקדושה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

ה. כל האמור לעיל מקבל משמעות מיוחדת כאשר מדובר אודות כנס שנערך בימי ההכנה לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו":

חג השבועות, "זמן מתן תורתנו", הוא הזמן שבו בחר הקב"ה בעם ישראל מכל העמים — "והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ"³¹ — כדי לתת להם את התורה ומצוותי, שעל ידי קיומם ימלאו את השליחות המיוחדת שהוטלה עליהם.

ומידי שנה בשנה, כאשר מגיע "זמן מתן תורתנו" — מתחדש ענין זה בחיות חדש, כחות וברכות מחודשים.

ובענין זה יש מעלה מיוחדת בנוגע לנשי ובנות ישראל — שהרי בנוגע למתן תורה קדמו נשי ישראל, כפי שנצטווה משה רבינו ע"י הקב"ה "כה תאמר לבית יעקב" — אלו הנשים (ואח"כ "ותגיד לבני ישראל", האנשים)³²: "אתם ראיתם גר' ואביא אתכם אלי... והייתם לי סגולה מכל העמים גר'".

ומזה מובן העילוי המיוחד בכינוסן של נשי ישראל בימי ההכנה ל"זמן מתן תורתנו" (ימי הספירה) — על מנת לקבל החלטות טובות להתחזק ולהוסיף בכל עניני יהדות, תורה ומצוותי, בתור הכנה ל"זמן מתן תורתנו".

*

ו. דובר לאחרונה³³ אודות לימוד שיעורים קבועים לכל יום בספרו של הרמב"ם — שבו נלקטו כל הלכות התורה כולה, המקיפות וכוללות את כל חיי

(27) מגילה ז' רע"ב. (28) ראה סוכה נב' רע"ב. קידושין ל' ב' תניא רפ"ג. (29) ישע"י ס' ב' (30) שעהיה"א בתחלתו. (31) יתרו יט' ה'. (32) מכילתא ופרש"י עה"פ שם ג'. וראה לקו"ד ח"ג ע' תקעא, ב' ואל"ך. (33) קונטרס ע"ד לימוד הרמב"ם — משיחות אחש"פ ובהתוועדויות שלאח"ז. וראה ס"ד שם.

האדם על כל פרטיהם, ונכתבו "בלשון ברורה ודרך צרה"³⁴, באופן המוכן לכל.

ואלו שקשה להם ללמוד את פרטי אריכות הדברים בספר היד — ילמדו זאת באופן של "קיצור" ו"ראשי-פרקים", כפי שנכתבו ע"י הרמב"ם עצמו בספר המצוות שלו.

וכודאי משתתפות רבות מכן, בתוככי שאר נשי ישראל, בלימוד שיעורים אלו — בספר היד או בספר המצוות.

ולכן, מן הראוי להתעכב על ענין מסויים השייך לשיעור היומי ברמב"ם — דמכיון שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, מוכן, שהכנס שנערך ביום זה, יום א' דפרשת נשא, יש לו קשר ושייכות עם השיעור היומי, ויש ללמוד ממנו הוראה מיוחדת בקשר לכנס זה, כדלקמן.

ז. תוכן השיעור היומי הוא — אודות מצות כתיבת ספר תורה.

ולכאורה, דרוש ביאור: החיוב דכתיבת ספר תורה הוא — על אנשים בלבד, ולא על נשים³⁵, וא"כ, מהי השייכות דענין זה לנשי ובנות ישראל? ! ובהקדים — מאמר המוסגר — שהטעם לכך שישנם מצוות מסויימות שנשים אינן חייבות בהן, אינו מפני שחשיבותן פחותה ח"ו מחשיבותן של האנשים, כי אם מפני שהקב"ה נתן לכאור"א שליחות מיוחדת השייכת אליו: שליחות מיוחדת לאנשים, ושליחות מיוחדת לנשים, וזאת — מלבד השליחות המשותפת לשניהם.

ולדוגמא — בגוף האדם:

כל אברי האדם הם חלקים של גוף אחד, ואעפ"כ, יש לכל אבר תפקיד מיוחד: הראש — ענינו שכל, הלב — ענינו מדות, וכיו"ב בשאר אברי הגוף. ובלשון הידוע³⁶: "תלת שליטין אינון".

כלומר: מצד אחד ישנו ענין המשותף לכל אברי הגוף (להיותם אברים של גוף אחד) — "הדם הוא הנפש"³⁷, שהולך ומתפשט מהלב אל כל אברי הגוף, ועד שבכך תלויי בריאותו של הגוף — כאשר הילוך וסיבוב הדם בכל האברים הוא כרבעי. וביחד עם זה — יש לכל אבר ואבר תכונה מיוחדת ותפקיד מיוחד.

[נדוגמתם בעבודה הרוחנית — החילוק שבין תורה למצוות, כידוע³⁸ שהתורה היא בדוגמת הדם, והמצוות הם בדוגמת האברים כו'.]

וכמו כן מוכן בנוגע לכללות עם ישראל — שישנם ענינים המשותפים לאנשים ונשים בשוה, וביחד עם זה ישנם תפקידים מיוחדים לאנשים ותפקידים

(34) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד. (35) ספהמ"צ מ"ע יח. חינוך מ"ע תריג. (36) זח"ב קנג, א. (37) ראה יב, כג. (38) לקו"ת במדבר יג, א. אוה"ת בראשית (כרך ג) תקפו, ב. ובכ"מ.